

Lukkede oppdrettsanlegg kan redde villaksen

Landsmøtet i Norske Lakseelver krever at politikerne må stille krav til oppdretterne om null utslipp av lakselus og ingen mulighet for rømming.

Systemet som skulle skape «en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk oppdrettsindustri», det såkalte trafikklssystemet, har vist seg å ikke gi tilstrekkelig vern til villaks, sjøørret og sjørøye. Systemet har også bremsert oppdrettsvekst langs store deler av kysten.

Norske Lakseelver krever at trafikklssystemet tilpasses slik at vill laksefisk får bedre beskyttelse. Flere indikatorer, deriblant effekt fra lakselus på sjøørret, må tas inn i vurderingen av oppdrettens påvirkning. En ekspertgruppe har foreslått at denne indikatoren kan være tapt marint leveområde og tapt tid i marint miljø. Norske Lakseelver mener i tillegg at rømming må inn som ny indikator for å gjøre trafikklssystemet mer robust.

Norske Lakseelver har lenge ment at grenseverdiene for lakseluspåført dødelighet på villaks er for høye, og at de må justeres kraftig. I dag aksepteres opp til 30% dødelighet på vill laksesmolt før oppdrettsvolumet må ned. Grenseverdiene i trafikklssystemet gjør det umulig å oppfylle kravet i «Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks (*Salmo salar*)» om at minimum god kvalitet for den enkelte villaksbestand skal opprettholdes eller nås snarest mulig.

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) anser lakselus og genetisk innblanding av rømt oppdrettslaks som de alvorligste trusselen mot villaksen.

Norske Lakseelver vil være en løsningsorientert medspiller overfor sektormyndighetene for å hensynta villaks og sjøørret. Vi vil også bidra til å løfte fram gode eksempler på tiltak og løsninger fra næringsaktører som ivaretar vil laksefisk på en framtidsrettet måte, som f.eks. aktører innen lukket oppdrettsproduksjon,

Mens vi venter på at industrien legger om til lukket produksjon, krever Norske Lakseelver at regjeringen stille krav til individmerking av all oppdrettslaks. Da kan all innfanget rømt oppdrettslaks enkelt og raskt spores tilbake til rett eier. Det vil redusere rømningstallene ved at hendelser oppklares raskt, og fordi oppdrettere kan holde en bedre oversikt over fisken på individnivå.

Mattilsynet har nylig hatt luseforskriften på høring. I høringsbrevet ble Stortingsmeldingen om vekst i havbruksnæringen (Meld. St. 16 (2014–2015) sitert: «*Skal (...) næringen kunne vokse videre, må utfordringene knyttet til for eksempel lakselus reduseres og til slutt løses. For å sikre en miljømessig bærekraftig vekst både på kort og lang sikt, bør det skje en utvikling av teknologi og driftsmetoder, i kombinasjon med god og nytenkende forvaltning.*»

I dette sitatet ligger fasiten for miljømessig bærekraftig vekst, nemlig utvikling av teknologi og nye driftsmetoder. For å nå dette målet, ber landsmøtet i Norske Lakseelver politikerne stille funksjonskrav om lukkede oppdrettsanlegg i sjø eller på land.

Det må ikke åpnes for sjølaksefiske

Villaksen skal forvaltes bestandsvis. Da kan vi ikke ha et notfiske i sjøen som fanger laks vi ikke vet hvor hører hjemme.

Hver lakseelv i Norge har sin egen bestand av villaks. For å regulere beskatningen, er det beregnet hvor mye laks som må være igjen i hver enkelt elv etter fiskesesongen. Norske Lakseelvers medlemslag forvalter elvene og tilpasser sportsfisket for å nå dette målet, men det har sin pris. Fisket i elv kommer etter at sjølaksefiskerne har tatt maksimalt innenfor sine fisketider, og det er elvefisket som må reguleres gjennom bl.a. strenge kvoter for den enkelte sportsfisker.

I en fjord kan det være mange lakseelver. Noen står det bra til med, mens andre kan være stengt for fiske på grunn av lite laks. I disse er det viktig å ikke beskatte de få laksene som er igjen, noe som fort kan skje om man setter en not i sjøen og fanger tilfeldige fisk som svømmer forbi. Dette kalles fiske på «blanda bestander» og kan ikke aksepteres i en moderne naturforvaltning. Garn og not i sjø fanger alt for effektivt og vilkårlig til at det er forsvarlig å opprettholde dette fisket. Å stoppe dette fisket vil også være i tråd med internasjonale føringer som Norge har forpliktet seg til. Norge er nå eneste land som driver et omfattende sjøfiske på denne måten.

I tillegg mener Norske Lakseelver at det må gjøres en **samfunnsøkonomisk** vurdering av hvor laksen er til størst glede for flest mulig mennesker og hvor den skaper størst mulig verdier for lokalsamfunnene.

Undersøkelser viser at det er et stort skille mellom **verdiskapingen** i sjøfisket og elvefisket. Sportsfiske etter laks i norske elver omsetter for om lag 1,3 milliarder i løpet av tre hektiske sommermånedene. Det bringer årlig glede til om lag **70 000 sportsfiskere** og sørger for turisttilstrømming både internt i Norge og fra våre naboland. Det har et stort potensial til å bli enda mer økonomisk betydningsfullt om mer av laksen kommer opp i elvene og fisket blir mer attraktivt. To tredeler av denne omsetningen havner i turistnæringen (overnatting, transport og andre turisttjenester).

Grunneiere og sportsfiskere legger også ned en stor grad av **frivillig dugnad og ikke så rent lite penger** for å bevare og styrke bestandene av villaks.

I sjøen høster fortsatt om lag **900 personer** mellom **40 og 50%** av all laksen som fanges i Norge. Kun et fåtall av disse fanger så mye at det kan sies å utgjøre en næringsinntekt som er verdt innsatsfaktorene. Den samfunnsøkonomiske verdien av dette fisket er lav, og når man i tillegg risikerer å ødelegge svake bestander, mener landsmøtet i Norske Lakseelver at det med hjemmel i lakse- og innlandsfiskeloven **ikke skal åpnes** for fiske etter laks med faststående redskap i sjø i neste fiskereguleringsperiode. Landsmøtet ber Klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn å gi klare føringer om dette til Miljødirektoratet.

[Her kan du se en kort animasjonsfilm om sjølaksefiske på blanda bestander](#)

Nok vann til både laks og kraft

Landsmøtet i Norske Lakseelver krever at vannkraftindustrien baserer sin produksjon på prinsippet om å gjøre minst mulig skade på naturen. Den økte nedbørsmengden vi nå opplever skal deles mellom laks og kraft.

Det renner mye vann i Norge. Og nedbørsmengden øker¹. Klimavannet fører til økt vannmengde i magasiner og igjennom kraftverk. Denne økningen har vært størst på vinteren, noe som betyr økt kraftproduksjon når kraftprisen vanligvis er høy². Faktisk har dette klimavannet ført til at vannkraftverkene allerede produserer nesten 7 % mer strøm årlig enn tidligere. Og framover vil videre nedbørsøkning gi enda mer vann i kraftanleggene.

Norske Lakseelvers landsmøte krever at en del av dette klimavannet skal komme villaks, ål, elvemusling og vannmiljøet til gode. Takket være store forskningsprosjekter har vi nå mye bedre kunnskap om vannkraftens påvirkning på vannmiljøet og løsninger for å avbøte de negative effektene. Denne kunnskapen må legges til grunn i vannforvaltningen. Pilotprosjektene med flaskehalsanalyser og *miljødesign*³, viser at man ved smartere bruk av vann og fysiske tiltak kan få bedre vannmiljø og ofte opprettholde kraftproduksjonen. Eksempel i Mandalselva⁴, viser at dette er mulig. Derfor må metodikken med flaksehalsanalyse og miljødesign tas i bruk i alle framtidige revisjonsprosesser.

Rapporter fra fagdirektoratene⁵, NVE og Miljødirektoratet, viser også at i de elvene hvor miljøgevinsten er størst, vil slipp av vann tilpasset fiskens behov kreve under 5 % av vannet i det enkelte vassdraget – og det før klimavannet er tatt med i regnestykket. Så selv om vi legger til rette for å ta bedre vare på vannmiljøet, gjør klimavannet at det fortsatt er rom for økt produksjon av fornybar, grønn energi.

FNs naturpanel har slått fast at verdens naturmangfold er truet⁶. For å møte dette – og hindre for store klimaendringer – må vi gjøre en rekke samfunnsendringer. Vi trenger mer fornybar og grønn energi, men uten at villaksen og vannmiljøet ofres. Norsk vannkraft vil framover i stor grad ha søkelys på opprusting og utvidelser. I tillegg er det mange konsesjoner som kan revideres i de kommende årene. For å minimere tap av natur og klimaendringer, må regulanter og forvaltning i langt større grad enn i dag ta i bruk den nye forskningsbaserte kunnskapen, og finne vinn-vinn-løsninger for både livet i vann og vannkraft.

Norske Lakseelver vil være en løsningsorientert medspiller overfor sektormyndighetene for å hensynta villaks og sjørørret. Vi vil også bidra til å løfte fram gode eksempler på tiltak og løsninger fra næringsaktører som ivaretar vil laksefisk på en framtidsrettet måte, som f.eks. miljødesignprosjekter.

Norske Lakseelver krever også at det ikke skal være slik at forvaltningen kan bruke usikkerhet som unnskyldning for ikke å handle. Revisjonsprosessen i Aura/Eira er et godt eksempel på dette. En revisjonsprosess som har pågått i over 15 år burde gitt de svarene man trenger. For 50 år siden var utbygging i dette dalføret grunnen til den første store miljøkampen i Norge – *Mardøla-aksjonen*. Nå

Kilder:

¹ Regn med mer styrtregn i framtiden. Aftenposten, 8.8.2020. URL: <https://www.aftenposten.no/viten/i/9vgdGM/regn-med-mer-styrtregn-i-fremtiden> [Lesedato: 01.10.2020]

² Virkningen av klimaendringer på tilsiget til vannkraften i Norge. Vannkraftverkene i Norge får mer tilsig. NVE Rapport 50/19. URL: http://publikasjoner.nve.no/rapport/2019/rapport2019_50.pdf

³ Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag. NINA Temahefte 52. URL: <https://www.nina.no/archive/nina/PPPBasePdf/temahefte/052.pdf>

⁴ Mandalselva – fra forursoring og vannkraftregulering til kalking, reetablering og miljødesign. URL: <https://storymaps.arcgis.com/stories/2f32ee9e96ea42c8a272708b8d605590> [Lesedato: 01.10.2020]

⁵ Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022. Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering. NVE Rapport 49/13. URL: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M49/M49.pdf>

⁶ Naturmangfold. FN-Sambandet. URL: <https://www.fn.no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold> [Lesedato: 01.10.2020]

har myndighetene muligheten til å vise at de har lært noe av de siste 50 års kunnskapsutvikling. Norske Lakseelvers landsmøte krever derfor at Olje- og Energidepartementet må gi regulanten i Aura et prøvereglement som kan synliggjøre miljøgevinsten med et restaurert vassdragsmiljø i Aura og Eira. Videre må departementet følge opp Stortingets intensjoner om å gi villaksen prioritet i nasjonale laksevassdrag. OED må samtidig vedta reviderte konsesjonsvilkår i Surna som ivaretar villaksen i elva.